

กรมทรัพย์สินทางปัญญา

กระทรวงพาณิชย์

เล่มที่ 83

วันที่ประกาศโฆษณา

เลขที่ประกาศ 236

4 มิถุนายน 2567

ประกาศโฆษณาการรับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เลขที่คำขอ 66100328 วันที่ยื่นคำขอ 20 มิถุนายน 2566

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เสื้ออกนาหมอม้า หรือ Na Mor Ma Mat หรือ Suer Kok Na Mor Ma

รายการสินค้า เสื้ออก และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสื้ออก

ผู้ขอขึ้นทะเบียน จังหวัดอำนาจเจริญ

ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดอำนาจเจริญ ตำบลโนนหนามแท่ง อำเภอเมืองอำนาจเจริญ

จังหวัดอำนาจเจริญ 37000

1. คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า

คำนิยาม

เสื้ออกนาหมอม้า หรือ Na Mor Ma Mat หรือ Suer Kok Na Mor Ma หมายถึง เสื้ออกและผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากเสื้ออก ซึ่งเป็นการทอด้วยกม โดยนำมาผ่านกระบวนการทอเสื่อด้วยมือ ผสมผสานกับภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ผลิตและแปรรูปในเขตพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ

ลักษณะของสินค้า

(1) เส้นใยกม มีลักษณะเป็นเส้นเล็ก กลม เหนียว ไม่เปื่อยง่าย ลำต้นยาว มีความมันวาว ทนทาน ย้อมสีแล้วติดทนนาน

(2) ประเภทสินค้า

(2.1) เสื้อผืน คือ เสื้ออกที่ผ่านกระบวนการทอเป็นผืนและถักทอหรือเย็บขอบให้เรียบร้อย มีหลายขนาดตามความต้องการใช้งาน

(2.2) เสื้อบุฟองน้ำ คือ เสื้ออกที่ผ่านกระบวนการทอเป็นผืน บุด้วยฟองน้ำ รองผ้า และถักทอหรือเย็บขอบให้เรียบร้อย มีขนาดตามความต้องการใช้งาน

(2.3) เสื้อพับ คือ เสื้ออกที่ผ่านกระบวนการทอเป็นผืน และนำมาตัดตามยาวเป็น 2- 4 ส่วน หรือตามความเหมาะสมของการใช้งาน โดยเย็บต่อกันให้เป็นผืนโดยใช้ผ้า หรือวัสดุอื่นเย็บเชื่อมต่อกันบริเวณรอยพับให้สามารถพับได้

(2.4) ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสื้ออก คือ การนำเสื้อผืนไปใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น กระเป๋า กล่องใส่ของ ที่รองจาน รองเท้า เครื่องประดับ ตะกร้า วัสดุอุปกรณ์ตกแต่งบ้าน และหมวก เป็นต้น

2. กระบวนการผลิต

การผลิตเส้นกก

(1) การขยายพันธุ์กก สามารถนำเหง้าจากแปลงนาเดิมมาแบ่งเป็นเหง้าเล็กๆ เพื่อปักดำในนา และขยายพันธุ์ต่อได้ เหง้ากกที่ได้รับการดูแลที่เหมาะสมสามารถให้ผลผลิตได้นานหลายปี

(2) การปลูกกก สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี โดยเฉพาะบริเวณที่ราบลุ่มที่มีลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย เริ่มจากการปรับพื้นที่ปลูกโดยการไถเปิดหน้าดิน แล้วพรวนและคราดเพื่อย่อยดิน เก็บเศษวัชพืชออกให้หมด

(3) หากปลูกแบบขุดร่อง ใช้ต้นพันธุ์กก 1 - 2 เหง้าต่อจุด ปลูกลึกประมาณ 10 เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างแถว 30 เซนติเมตร หรือตามความเหมาะสมของพื้นที่ ส่วนการปลูกแบบขุดหลุม ใช้ต้นพันธุ์กก 2 - 3 เหง้า ปลูกหลุมที่เตรียมไว้ ควรโรยปูนขาวและใส่ปุ๋ยรองพื้นก่อนปลูก กลบดินหนาพอท่วมเหง้า และรดน้ำตามพอชุ่ม

(4) ควรใส่ปุ๋ยคอกเพื่อบำรุงต้นตามอายุของกก และกำจัดวัชพืช รวมถึงศัตรูพืชต่างๆ ตามความเหมาะสม

(5) ต้นกกที่นำมาใช้ควรมีอายุหลังปลูกไม่ต่ำกว่า 2 เดือน หรือสังเกตจากดอกของต้นกกจะออกเป็นสีขาวครีม และบานเต็มที่ โดยมีความยาวของต้นประมาณ 120 - 200 เซนติเมตร

(6) เมื่อต้นกกมีอายุและได้ขนาดที่เหมาะสม เก็บเกี่ยวโดยใช้มีดตัดบริเวณโคนต้นกก จากนั้นให้รวบมัดกก ที่ตัดมาจากแปลง นำมาคัดเลือกขนาดต้นกกที่มีความยาวใกล้เคียงกันแยกไว้กองเดียวกัน

(7) เมื่อตัดกกไปแล้วเหง้ากกยังอยู่ จะแทงหน่อขึ้นมาเป็นลำต้นใหม่ จึงสามารถตัดต้นกกได้อีกหลายรอบ การดูแลรักษาให้ปฏิบัติเหมือนการปลูกครั้งแรก

(8) นำกกที่ผ่านกระบวนการคัดขนาดแล้ว กระจายส่วนโคนของมัดกกกระทบพื้นเบาๆ และตัดส่วนปลายเส้นกกให้ได้ขนาดเท่ากัน โดยตำแหน่งตัดให้เลือกเส้นกกที่สั้นที่สุด และตัดให้ต่ำกว่าฐานช่อดอกเล็กน้อย

(9) การจักเส้นกก โดยการผ่าเป็นซีกเล็กๆ ประมาณ 4 - 7 ซีกต่อต้น หรือกว้างประมาณ 5 มิลลิเมตร ต่อซีก ใช้มีดขูดเยื่อสีขาวคล้ายฟองน้ำที่อยู่แกนกลางของกกทิ้ง เหลือไว้แค่เปลือกนอกเท่านั้น

(10) เส้นกกที่จักเรียบร้อยแล้วให้นำมามัดรวบปลาย นำไปแขวนตาก ทิ้งให้แห้งประมาณ 5 - 7 วัน หรือจนกว่าเส้นกกจะเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีขาวครีม กรณีที่ไม่ต้องการมัดรวบปลายสามารถนำเส้นกกที่เปลี่ยนสีแล้วไปแช่น้ำเพื่อเตรียมย้อมสีต่อไป

(11) ควรออกแบบและสร้างลวดลายที่ต้องการบนกระดาษ แล้วมัดกกตามลวดลายที่ออกแบบไว้

การย้อมสี

(1) นำเส้นกกที่มัดรวบแล้วไปแช่น้ำไว้ประมาณ 12 ชั่วโมง เพื่อให้การย้อมสีเส้นกกติดได้ดีขึ้น หากจะทอเป็นเสื่อสีธรรมชาติ (ไม่ย้อมสี) สามารถนำเส้นกกไปทอเสื่อได้เลยโดยไม่ต้องแช่น้ำ

(2) การเตรียมสีย้อมกก ให้ผสมสีที่ต้องการในอัตราเส้นกกแห้ง 1 กิโลกรัม ใช้สีย้อม 1 - 2 ชอง ต่อน้ำ 10 - 15 ลิตร ทั้งนี้ สามารถเพิ่มหรือลดความเข้มข้นได้ตามที่ต้องการ

(3) นำเส้นกกที่แช่น้ำไว้แล้วไปต้มในน้ำเดือดประมาณ 20 - 30 นาที จากนั้นนำส่วนที่มัดลาย ทำการจุ่มลาย สำหรับส่วนมัดย้อมที่ใช้สีที่แตกต่างกันจะใช้ภาชนะขนาดเล็กต้มย้อมเฉพาะส่วน ใช้เวลาประมาณ 10 นาที

(4) เมื่อย้อมสีเสร็จแล้วนำเส้นกมาแกะส่วนที่มดลวดลายออก แล้วล้างน้ำเปล่าจนไม่มีสีตกค้างในน้ำ จากนั้นนำเส้นกแขวนตากจนกว่าจะแห้งสนิท

การทอ

(1) ตั้งขนาดกี่ทอเสื่อตามขนาดที่ต้องการ ร้อยเชือกตามรูฟิมกับไม้คานด้านหัวยึดเส้นยืน ใช้ไม้โป่งแปงสอดด้านล่าง เพื่อไม่ให้ตัวเสื่อทิ้งน้ำหนักลงด้านล่าง แล้วผูกปลายเชือกเข้ากับไม้คานด้านท้าย

(2) การทอเสื่อแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ

(2.1) การทอรูปแบบสี่เหลี่ยม

ทอเสื่อโดยใช้แรงงาน 2 คน โดยคนที่ 1 ทำหน้าที่จับฟิมให้หงายและคว่ำสลับกันเพื่อให้เกิดช่องว่างระหว่างเส้นยืน และคนที่ 2 สอดไม้ฟุ้งพร้อมเส้นกทีละเส้นผ่านช่องว่างระหว่างเส้นยืนจนสุดขอบฟิม แล้วชักไม้ฟุ้งออก จากนั้นคนที่ 1 จะกระแทกฟิมเข้าหาตัวให้เส้นกเรียงเสมอกัน โดยสลับเส้นจากโคนกและปลายก และถักขอบเสื่อสลับกันทีละด้าน กรณีไม้ถักสามารถปล่อยปลายกไว้และนำไปเย็บขอบด้วยผ้าหรือหนังเทียม ทอไปจนสุดขอบก็หรือได้ขนาดความยาวตามที่ต้องการ

(2.2) การทอเสื่อลายมัดหมี่

ทอเช่นเดียวกันกับการทอรูปแบบสี่เหลี่ยม แต่การทอลายมัดหมี่จะต้องเรียงเส้นกตามลวดลายที่ออกแบบไว้

(3) เสื่อที่ทอเป็นผืนแล้วนำไปผึ่งในที่ร่มให้แห้งและเก็บในที่ร่ม

การแปรรูป

การนำเสื่อไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ต้องใช้เสื่อกนาหมอม้าที่ทอในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ มาตัด เย็บ โดยใช้จักรอุตสาหกรรมหรือวิธีการเย็บมือ เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น กระเป๋า รองเท้า เครื่องประดับ เบาะรองนั่ง แผ่นรองจาน ที่คลุมเก้าอี้ กล่องกระดาษชอเนกประสงค์ เป็นต้น และอาจมีวัสดุอื่นที่ใช้เป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสื่อก เช่น หนัง ผ้าบุ ห่วงโลหะ กระดุม เป็นต้น วัสดุเหล่านี้สามารถนำมาจากแหล่งผลิตภายนอกจังหวัดได้ โดยจะต้องแปรรูปในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ เท่านั้น

การบรรจุหีบห่อ

(1) รายละเอียดบนฉลาก หรือบรรจุภัณฑ์ ให้ประกอบด้วยคำว่า เสื่อกนาหมอม้า หรือ Na Mor Ma Mat หรือ Suer Kok Na Mor Ma

(2) ให้ระบุชื่อผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้า สถานที่ผลิตหรือจัดจำหน่าย หรือข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วันที่ผลิต เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ เป็นต้น เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดอำนาจเจริญ ตั้งอยู่ระหว่างเส้นละติจูดที่ 15 องศา 30 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นลองจิจูดที่ 104 องศา 15 ลิปดาตะวันออก สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ลุ่ม และมีเนินเขาเตี้ยๆ สภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทรายและบางส่วนเป็นดินลูกรังแต่สามารถทำการเกษตรได้ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเล

ประมาณ 68 เมตร (227 ฟุต) มีลำน้ำสายใหญ่ไหลผ่าน ได้แก่ ลำเซบกและลำเซบาย และมีลำน้ำต่างๆ ทั่วทั้งจังหวัด 7 ลำน้ำ ได้แก่ ลำน้ำโขง ลำน้ำละออง ลำน้ำพระเหลา ลำน้ำห้วยยาง ลำน้ำเซบก ลำน้ำเซบาย ลำน้ำห้วยปลาแดก

ลักษณะภูมิอากาศ มี 3 ฤดูกาล ได้แก่ ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน เป็นระยะเวลาประมาณ 5 เดือน ฤดูแล้งเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงกลางเดือนมกราคม ระยะเวลาประมาณ 4 เดือน ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม ระยะเวลาประมาณ 3 – 4 เดือน และจะร้อนมากที่สุดในช่วงเดือนเมษายน

จากลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศดังกล่าว ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของต้นกก โดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นดินร่วนปนทราย เขตลุ่มน้ำเป็นดินที่สามารถเก็บกักความชื้นได้ดีและมีความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของกก ทำให้กกนาหม่อม้ามีความแกร่ง และเหนียวทนทาน

ประวัติความเป็นมา

เมื่อราวปี พ.ศ. 2500 ชาวบ้านนาหม่อม้าได้เริ่มทำเสื่อสำหรับปูนั่งปูนอน เนื่องจากบ้านเรือนในสมัยนั้นใช้วัสดุปูพื้นบ้านด้วยไม้ไผ่ ชาวบ้านได้นำต้นผัสดั้งเดิมลำต้นสามเหลี่ยมขึ้นเองตามธรรมชาติบริเวณหนองน้ำ นำมาตากแดดให้แห้งแล้วสานทั้งลำต้น (ไม่ย้อมสี) ต่อมาเมื่อชาวบ้านในชุมชนเดินทางไปเยี่ยมญาติทางฝั่งเมืองยศ (ยโสธร) เดินผ่านทุ่งนามองเห็นต้นกกเกิดตามธรรมชาติมีลักษณะคล้ายกับต้นผัสดั้งเดิม จึงเกิดความคิดว่าน่าจะนำมาทดลองทอเสื่อ จึงได้นำเหง้ากกหรือหัวกกที่มีหน่ออ่อนงอกออกมาไปปลูกเพื่อขยายพันธุ์และนำกกมาตากแห้งแล้วนำมาทอทั้งลำต้น ต่อมาตัวแทนชาวบ้านได้ไปศึกษาดูงานเสื่อจันทบุรีที่จังหวัดจันทบุรี เพื่อดูวิธีการย้อมสีของเส้นกก หลังจากไปเรียนรู้วิธีย้อมสีของเส้นกก จึงได้นำวิธีการย้อมกลับมาย้อมเองที่ชุมชนบ้านนาหม่อม้า โดยในงานกาชาดจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2523 – 2525 ชุมชนนาหม่อม้าได้นำเสื่ออกพร้อมทั้งอุปกรณ์สาธิตการทอเสื่อส่งประกวดได้รับรางวัลชนะเลิศงานหัตถกรรมฝีมือของชุมชนทุกปี และผลิตภัณฑ์เสื่ออกจากชุมชนนาหม่อม้า ได้ไปจัดแสดงในงานระดับประเทศอีกหลากหลายงาน เช่น งานมอบรางวัลหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทางแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง พ.ศ. 2526 การประชุมเอเปค พ.ศ. 2549 เป็นต้น

ปัจจุบันชาวบ้านนาหม่อม้าสามารถออกแบบลวดลายของเสื่ออกมากกว่า 200 ลาย เช่น ลวดลายสร้างสรรค์ลายภาพสัตว์ต่างๆ อาทิ ผีเสื้อ นกยูง หงส์ หรือเป็นตัวอักษรชื่อบุคคล โลโก้บริษัท ห้างร้าน รวมไปถึงการมัดย้อมมัดหมี่ ลายขอ ลายไท ลายบัวหลวง เป็นต้น เกิดเป็นอาชีพเสริมคือการทอเสื่ออก และผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากเสื่ออกนอกเหนือจากการทำนา ทำให้ชาวบ้านมีงานทำและมีรายได้เสริมตลอดทั้งปี มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่งดงาม “เสื่อกนาหม่อม้า” จึงถือได้ว่าเป็นมรดกที่ล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดและมอบไว้ให้ลูกหลานและคนรุ่นหลังสืบสานต่อจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

4. ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิตและแปรรูป เสื่อกนาหม่อม้า ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดอำนาจเจริญ รายละเอียดตามแผนที่

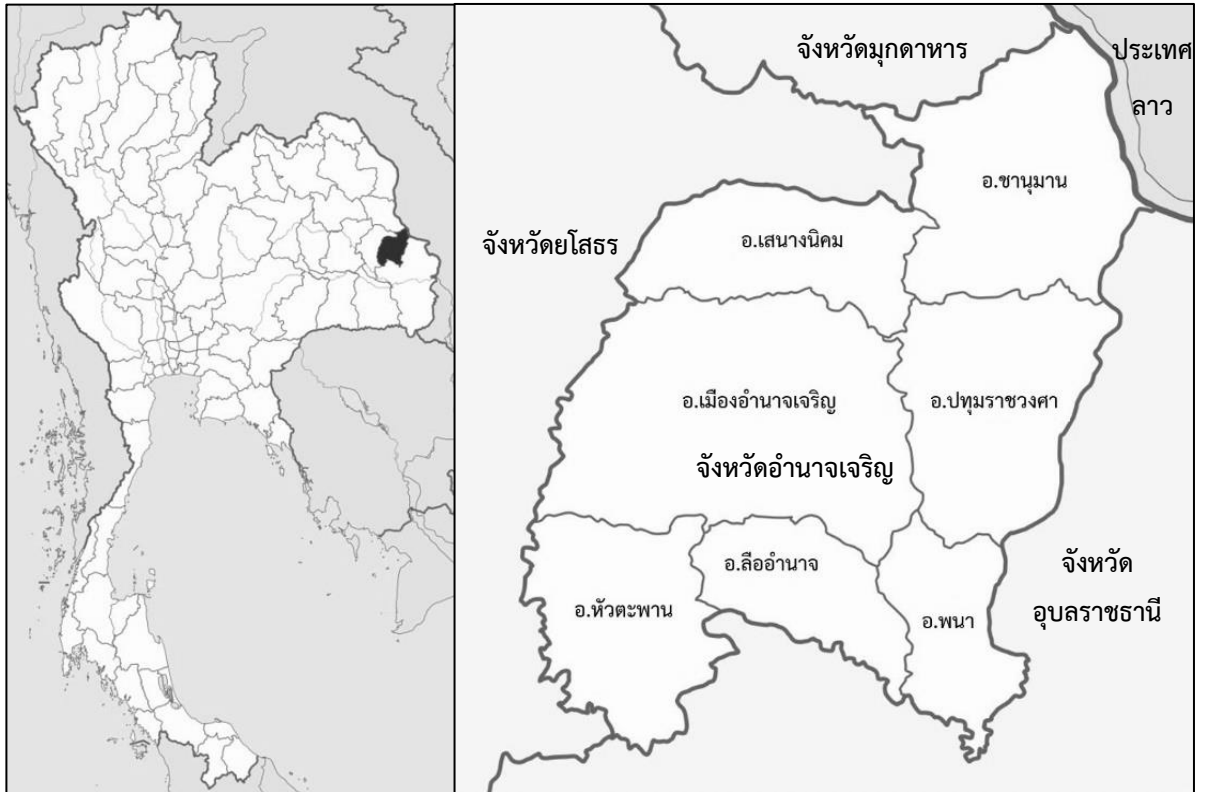
5. การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

- (1) เลือกกนาหมอม้า ต้องผลิตในเขตพื้นที่ที่กำหนด และตามกระบวนการผลิตข้างต้น
- (2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า เลือกกนาหมอม้า รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

6. เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

- (1) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้าที่ประสงค์จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เลือกกนาหมอม้า
 - (2) ผู้ขอขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า จะต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เลือกกนาหมอม้า และดำเนินการตามแผนการควบคุมตรวจสอบทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด
-

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์ เสื่อกกนาหมอม้า

ขอบเขตพื้นที่การผลิตและแปรรูป เสื่อกกนาหมอม้า ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดอำนาจเจริญ